

"QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI HUDUDIDA SUVNING IFLOSLANISHINING OLDINI OLISH BO'YICHA CHORALAR"

Tlewmuratova Nabira Farhadovna –

*NDPI Aniq va tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi Biologiya yo'nalishi
magistratura 2 - bosqich talabasi*

Qoraqalpog'iston Respublikasi ekologik jihatdan eng nozik mintaqalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, Amudaryo havzasi va Orolbo'yi hududida suv resurslarining ifloslanishi aholi salomatligi, qishloq xo'jaligi va biologik xilmaxlilik uchun jiddiy xavf tug'diradi. Suv resurslarini asrash va ularni ifloslanishdan himoya qilish bo'yicha tizimli chora-tadbirlarni ishlab chiqish dolzarb masalalardan biridir.

1. Ifloslanish manbalarini aniqlash va monitoring qilish

Suv sifatining doimiy laborator va ekspress monitoringini tashkil etish;

Sanoat va qishloq xo'jaligi chiqindilarining suv havzalariga to'g'ridan-to'g'ri tushishini nazorat qilish;

Yangi texnologiyalar asosida ifloslanish indikatorlarini aniqlash va xaritalash.

2. Sanoat chiqindilarini kamaytirish

Korxonalarni chiqindi tozalash inshootlari bilan jihozlash;

Texnologik jarayonlarda qayta ishlash va yopiq suv aylanish tizimlaridan foydalanish;

Kimyoviy moddalar, og'ir metallar va neft mahsulotlarining atrof-muhitga chiqishini nazorat qilish.

3. Qishloq xo'jaligida ekologik toza yondashuvlar

Pestitsid va mineral o'g'itlardan foydalanishni maqbullashtirish;

Damlama sug'orish tizimlarini joriy etish orqali suv tejash;

Biogumus va organik o'g'itlar qo'llashni rag'batlantirish.

4. Aholi va jamoatchilikni jalb etish va Ekologik ta'lim va targ'ibot ishlarini kuchaytirish;[1. 5]

Qoraqalpog'iston Respublikasi O'zbekiston Respublikasining eng muhim ekologik hududlaridan biri hisoblanadi. Mintaqada joylashgan Amudaryo daryosi va boshqa tabiiy suv manbalari aholi hayoti, qishloq xo'jaligi va sanoat uchun asosiy resurslar bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, so'nggi yillarda suv resurslarining sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar kuchaymoqda.

Ayniqsa, antropogen faoliyat natijasida suvning ifloslanishi global va mintaqaviy darajada ekologik muammoga aylangan. Shu sababli, suv resurslarini ifloslantiruvchi indikatorlarni aniqlash va monitoring qilish dolzarb masalalardan biridir. Suv ifloslanishining asosiy manbalari:

Qoraqalpog'iston hududida suv resurslarini ifloslantiruvchi asosiy manbalar quyidagilardan iborat. Qishloq xo'jaligi pestitsidlari va o'g'itlarining yuvilishi;

Sanoat chiqindilari, ayniqsa neft, kimyo va to'qimachilik sanoati korxonalaridan chiqadigan oqava suvlar;

Maishiy chiqindilar va kanalizatsiya tizimlarining nosozligi;

Suv tanqisligi va daryo oqimining kamayishi natijasida iflos moddalarning kontsentratsiyasining ortishi. Indikatorlarni aniqlash usullari

Suv sifatini monitoring qilishda biologik, fizik-kimyoviy va mikrobiologik indikatorlar aniqlanadi. Muhim indikatorlar quyidagilar:

1. Kimyoviy kislorod talabi (COD) va biologik kislorod talabi (BOD);
2. Og'ir metallar (qo'rg'oshin, simob, kadmiy) kontsentratsiyasi;
3. Amoniy, nitrat va fosfatlar darajasi;
4. Koliform bakteriyalar mavjudligi;
5. Suvning pH darajasi, loyqaligi va elektr o'tkazuvchanligi.
6. Indikatorlarni aniqlashning ahamiyati

Suv ifloslantiruvchi indikatorlarni aniqlash quyidagi sabablar bilan muhim hisoblanadi. Aholining sog'lig'ini saqlash va ichimlik suvining xavfsizligini

ta'minlash; Qishloq xo'jaligi va sanoat uchun zarur toza suv zaxiralarini boshqarish;

Ekotizimlarning barqarorligini ta'minlash; Ekologik monitoring va bashorat qilish tizimlarini rivojlantirish.[2. 62]

Xulosa

Qoraqalpog'iston Respublikasida suv resurslarini ifloslovchi indikatorlarni aniqlash nafaqat ilmiy-tadqiqot va monitoring faoliyati uchun, balki amaliy boshqaruv qarorlarini qabul qilishda ham muhim rol o'ynaydi. Ushbu indikatorlar asosida ifloslanish darajasi, manbalari va salbiy oqibatlari baholanadi. Bu esa, ekologik barqarorlikni ta'minlash va aholi salomatligini himoya qilish yo'lida muhim qadamdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "O'zbekiston Respublikasida ekologik xavfsizlik va suv resurslarini boshqarish" – O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi nashrlari.
2. Karimov, A. R. (2020). "Qoraqalpog'istonda suv resurslaridan oqilona foydalanish va muhofaza qilish yo'llari". Nukus Davlat Universiteti ilmiy jurnali.
3. Suv xo'jaligi vazirligi hisobotlari – har yili chop etiladigan statistik ma'lumotlar.
4. UNDP va UNESCO hisobotlari (xalqaro hamkorlik loyihalari doirasida) – suv resurslarining ifloslanish holati va yechimlari.

